

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д.ф.н. Димитър Веселинов Димитров

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

на материалите, представени за участие в конкурс

за заемане на академичната длъжност „професор“

в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“

по: област на висше образование 1. Педагогически науки,
професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по...

(Методика на обучението по руски език)

В конкурса за „професор“, обявен в Държавен вестник, бр. 39 от 02.05.2023 г. и в интернет-страница на Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“ за нуждите на катедра Руска филология към Филологически факултет, като кандидат участва доц. д-р Надя Петрова Чернева от катедра Руска филология към Филологически факултет в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

1. Общо представяне на получените материали

Със заповед № РД 21-1600 от 31.07.2023 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) съм определен за член на научното жури на конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“ в ПУ по област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по... (Методика на обучението по руски език), **обявен за нуждите на** катедра Руска филология към Филологическия факултет.

За участие в обявения конкурс е подал документи **единствен кандидат: доц. д-р Надя Петрова Чернева** от катедра Руска филология към Филологически факултет (ФФ) в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Представеният от доц. д-р Надя Чернева комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на ПУ, и включва следните документи:

- Молба по образец до ректора за допускане до участие в конкурса;
- Автобиография по европейски формат;

- Диплома за висше образование с придобита образователно-квалификационна степен „магистър“;
- Диплома за образователна и научна степен „доктор“;
- Диплома за академична длъжност „доцент“;
- Списък на научните трудове;
- Копие на научни трудове (публикациите);
- Справка за спазване на минималните национални изисквания;
- Декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи;
- Анотации на материалите по чл. 76 от ПРАСПУ (2 бр. – на български език и руски език);
- Самооценка на оригиналните научни приноси;
- Списък на забелязаните цитирания;
- Удостоверение за трудов стаж;
- Справка за учебната работа;
- Справки за научноизследователска дейност на кандидата (2 бр. – справка от НПД и справка от кандидата);
- Други документи (дипломи, грамоти и сертификати).

Кандидатът доц. д-р Надя Петрова Чернева е приложила общо 16 научни труда: 1 монография и списък на 15 научноизследователски разработки (12 по специалността и 3 извън нея). Приемат се за рецензиране 4 научноизследователски разработки, които са извън специалността, и се отчитат при крайната оценка. Разпределението на научните трудове по съответни рубрики, публикувани в страната и в чужбина, е както следва 12 към 3. 11 научни разработки са публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световните бази данни с научна информация (Web of science), 3 статии и 1 рецензия, публикувани в нереперирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томовете.

Представени са и 37 дипломи, грамоти и сертификати, получени от кандидата за активна работа по популяризацията на руския език, историческото и културно наследство на Русия, за участие в редица научно-практически и методически семинари за повишаване на квалификацията, които са пряко свързани със специалността.

Приложените документи и научните публикации на кандидата отговарят на минималните национални изисквания и позволяват участието му в обявения конкурс.

2. Кратки биографични данни на кандидата

Доц. д-р Надя Чернева е възпитаник на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, където е получила магистърската си степен като специалист по руска филология, преподавател по руски език и литература с втора специалност български език и литература. Няколко години по-късно придобива втора бакалавърска степен като преподавател по английски език. Образователната и научна степен „доктор“ получава в Държавен институт по руски език „А. С. Пушкин“ (Москва, Русия) с дисертационен труд на тема „Семантика и символика числа в национальной картине мира (на материале русской и болгарской идиоматики)“. Започва работа в Катедрата по руска филология през 1990 г., паралелно с това от 1998 г. до 2005 г. е хоноруван преподавател по английски език в Локален център Пловдив на „Нов български университет“. В периода 2007 до настоящия момент съвместява множество административни длъжности като директор на Център за езици и интеркултурна комуникация, директор на Център за руски език и култура, директор на Аудиовизуален център към ПУ, председател на „Комисията по международната дейност“ към ПУ, факултетен координатор по програма Еразъм на ФФ, научен секретар на ФФ „Международна дейност, евроинтеграция, центрове и кабинети“, заместник-декан на ФФ по международната дейност и заместник-ректор „Международно сътрудничество, академична мобилност, връзки с обществеността и протокол“. От 2013 г. е доцент в Катедрата по руска филология. От 2007 г. е член на Факултетния съвет на ФФ на ПУ, а от 2019 г. на Академичния съвет на ПУ. От общо 37 г. трудов стаж 36 г. са преподавателски, като паралелно с обучението на студенти през всичките тези години тя активно развива научноизследователска дейност, доказателство за което са големият брой научни публикации (50) и 35 (2 от които с по 10 издания) научни и образователни проекти, от които 17 централизирани европейски, 6 международни, 4 двустранни, 3 национални и 5 вътрешноуниверситетски. Ръководител е на два международни проекта.

Доц. д-р Надя Чернева постоянно повишава своята квалификация, за което свидетелстват многобройните дипломи и сертификати. Тя заема достойно място сред българските русисти и изследователи. Член е в следните организации: Съюз на учените в България, МАПРЯЛ, Дружество на русистите в България, Българска мрежа на преподавателите по руски език и култура. От 2013 г. е вицепрезидент на Международна асоциация в подкрепа на многоезичието „Via Light“. Доц. Н. Чернева е ерудиран преподавател, активен изследовател и изключително добър човек. През годините е получавала множество награди и отличия, като някои от тях са „Златна муза“ (2011),

Почетна грамота на Россътрудничество (2011) за голям принос в развитието на руско-българското сътрудничество в областта на културата и образованието и Почетен знак на Россътрудничество за принос в подкрепата и популяризацията на руския език и литература в България (2011).

3. Обща характеристика на дейността на кандидата

Оценка на учебно-педагогическа дейност

Доц. д-р Надя Чернева има разнообразна учебно-педагогическа дейност във Филологическия факултет на ПУ. Тази дейност включва 19 лекционни курса в 7 бакалавърски и 7 магистърски програми: *Съвременен руски език (Лексикология), Странознание, Прецедентни феномени, Писмена култура, Основи на руския правопис, Имената на Русия, Русия в световната цивилизация, Билингвизъм: теоретически и практически аспекти, Съпоставителна лингвокултурология, Бизнес етикет и протокол, Религии и религиозни конфликти, Анимация на туристическото обслужване, Екскурзоводско обслужване, Bulgaria in World Heritage List*. Богатият преподавателски опит на доц. Надя Чернева обхваща също така семинарни занятия (*Практически руски език във Филологическия и Педагогическия факултети, Практически английски език в Биологическия факултет на ПУ*), така и лекции и семинари в други университети (*Ethnic Images and Symbols, УХТ-Пловдив; Анимация, култура и изкуство в туризма, АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ – Пловдив; Анимация за деца, АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ – Пловдив; Английски език, НБУ – Локален център Пловдив, 1998-2005; Бизнес лексика, НБУ – Локален център Пловдив, 1998-2005; Практически английски език, Медицински университет – Пловдив, 2003-2007; Руски език за медици, Медицински университет – Пловдив, 2003-2007; Руски език за стоматолози, Медицински университет – Пловдив, 2003-2007; Руски език за фармацевти, Медицински университет – Пловдив, 2003-2007*).

От 2022 г. е ръководител на магистърска програма *„Методика на преподаването на руски език“*, в рамките на която са ѝ възложени два лекционни курса: *„Компетентностен подход и иновации в образованието“* и *„Текстът като лингводидактическа единица“*, чийто хорариум съответства на условието на настоящия конкурс за наличието на учебна натовареност за заемане на академическата длъжност **„професор“** в направление **1.3. Педагогика на обучението по... (Методика на обучението по руски език)**. Към методическата работа на кандидата може да се прибави и впечатляващ брой (общо 13) организирани методически конференции и научно-методически семинари в областта на преподаването на руски език като чужд и факта, че е автор на майсторски клас за педагози

„Ганцът в лингводидактиката“. Доц. Надя Чернева е лектор в 6 издания на Международната квалификационна школа „Съвременни педагогически технологии в обучението по руски език като чужд“ на ВСУ „Черноризец Храбър“ – Варна и ръководител на представителния отбор на Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“ във всички издания на Международната квалификационна школа „Съвременни педагогически технологии в обучението по руски език като чужд“ на ВСУ „Черноризец Храбър“ – Варна и в 5 издания на Международния студентски фестивал „Друзья, прекрасный наш союз“. Изнасяла е лекции в университетите в Гент (Белгия), Сорбона-4 Париж (Франция), Лисабон (Португалия), Флоренция, Болоня, Милано (Италия), Сегед (Унгария), Санкт-Петербург и Москва (Русия).

Доц. Чернева е била научен ръководител на един докторант, успешно защитил дисертационен труд и получил ОНС „доктор“: Елица Димитрова Миланова, „*Лингвокултурологичен потенциал на митонимите в руския и китайския език*“ (14.06.2021 г.). За подпомагане подготовката на студентите по преподаваните дисциплини кандидатът е издал самостоятелно 1 монография – „*Лингводидактологични пространства на културния диалог*“, Пловдив, УИ „Паисий Хилендарски“, 2023 г. ISBN 978-619-202-875-6; 1 учебно помагало – „*Династията Романови. Щрихи към портрета*“, Пловдив: Арена принт, 2019, ISBN 978-619-7413-09-0; и 1 речник в съавторство – „*Русско-болгарский словарь квазисимволов*“, Тула: ТППО, 296 с. ISSN 978-5-907462-08-3.

Изложената учебно-педагогическа и организационна дейност на доц. Чернева демонстрира впечатляващ организационен и административен опит, както и нейния професионализъм и съпричастност към дейността на Филологическия факултет.

Оценка на научната и научно-приложна дейност на кандидата

Научните интереси на доц. д-р Надя Чернева са предимно в сферата на сравнителното езикознание, лингвокултурологията, философията на езика, интеркултурната комуникация, теорията и практиката на чуждоезиковото обучение и методиката на обучението по руски език. Научната ѝ продукция е разнообразна и обхваща различни научни жанрове – монография, статии, доклади на научни форуми, речник, учебно помагало. Коментарите се базират на приложените от кандидата копия на материалите.

За участието в конкурса за заемане на академичната длъжност „професор“ в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ по област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по... (Методика на обучението по руски език) кандидатът представя 1 монография и 15 статии.

Научните разработки са публикувани на български и руски език. 11 научни разработки са публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световните бази данни с научна информация (Web of science), 3 статии и 1 рецензия, публикувани в нереперирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни токове. Доц. Надя Чернева е открила 8 цитата на свои публикации, 2 от които са в международни издания, а останалите 6 в научни разработки, реферирани и индексирани в световните бази данни с научна информация (Web of science).

Централно място сред научните работи на кандидата заема монографията *„Лингводидактологични пространства на културния диалог“*, Пловдив, УИ „Паисий Хилендарски“, 2023 г. ISBN 978-619-202-875-6. Този труд представя за първи път в рамките на три смислово обособени части иновативни интердисциплинарни технологии и практики. Използването им в процеса на обучение създава атмосфера на толерантност, доверие и спокойствие; повишава интереса и мотивацията; предразполага към межкултурен диалог и изграждане на ключови лингвистични и екстралингвистични компетенции. Не можем да не се съгласим с позицията на авторката, че *„Промененият социокултурен контекст на чуждоезиковото обучение изисква внедряване на нови технологии и учебни практики в съвременния образователен процес в унисон със съвременните образователни тенденции, ориентирани към развитие на ключови компетентности за професионална и социална реализация, експлициране на творческия потенциал на обучаваните, разкриване на духовния свят на личността и формиране на умения за ефективен межкултурен диалог“*. Именно модели на межкултурен тренинг са разработени и предложени с цел придобиване на съответните знания, умения и навици от обучаемите. Палитрата от упражнения гарантира развитие на межкултурна толерантност чрез по-добро осъзнаване на собствената културна идентичност. Във втората глава се изяснява въпросът за емоционалната интелигентност и ролята ѝ при формирането на ключови компетентности. Изкуството под формата на музика, песенно творчество и танц е представено като ефективен инструмент за преподаване и учене на чужди езици. Предложени са разнообразни игрови упражнения с различен лексикален и граматичен пълнеж, подпомагащи развитието на речевите умения на учащите. Акцентът в последната част на монографията е поставен върху лингвокултурографията в технологията на културния диалог, където водеща роля играят (квази)символите. Безспорен е фактът, че именно постиженията на лингвокултурологията активно се използват за развитие на когнитивните и креативните способности на обучаемите. Монографията е подходяща за учители и преподаватели по различни езици, за психолози и педагози, за студенти и докторанти в сферата на лингводидактиката.

Научните разработки, представени като материали за обявления конкурс, могат да бъдат групирани в три проблемни области: 1) вербализация на културната памет през призмата на лингвокултурологията и прецедентологията като възможност за включване на лингвокултурните единици като ресурс в методиката на преподаване на руски език като чужд (*Културна памет и прецедентни феномени; Рекламный телетекст в зеркале интертекстуальности и интердискурсивности (на материале болгарской и русской телевизионной рекламы); К вопросу о признаках квазисимвола; Фраземы с колоративным компонентом в методике преподавания русского языка как иностранного; Болгарские и русские сверхсловные единицы с компонентом-цветообозначением в корпусе неофразеологии; Культурная маркированность семантики квазисимволов; Проект многоязычного терминологического словаря-гlossария*); 2) лингводидактологичният потенциал на културата и изкуството (*О песне на уроке русского языка; Бальные игры в обучении русскому языку как иностранному; КАЛИНКА на уроке русского языка; Феномен бала в зеркале обучения русскому языку и русской культуре; Танец и лингводидактика*); 3) межкултурната комуникация, интеркултурното образование и формирането на ключовата за съвременната лингводидактологична парадигма межкултурна компетентност (*По-русски: в диалоге культур; Поликультурное образование и межкультурный тренинг – аспекты теории и практики*).

Изпълнение на минималните национални изисквания

Таблица 1. Минимални изисквани точки по групи показатели и съответствие на кандидата

Група показатели	Показател (точки по показателя)	Изисквани точки по група показатели	Точки на кандидата
А	Показател 1	50	50
Б	Показател 2	–	–
В	Показател 3	100	100
Г	Сума от показателите от 4 до 10	200	295
Д	Сума от показателите от 11 до 13	100	100
Е	Сума от показателите	100	445

	от 14 до края		
	ОБЩ БРОЙ ТОЧКИ	550	990

Освен представените по изпълнение на минималните изисквания, кандидатът представя още много активности, допълващи богатата и научна и научно-приложна дейност: участия в научни форуми и участие в научни журита за ОНС „доктор“ (4), НС „доктор на науките“ (1), НС „доцент“ (3), НС „професор“ (3).

Приноси (научни, научно-приложни, приложни) и цитирания

Приносите с научен или научно-приложен характер в представените материали за участие в конкурса за заемане на академичната длъжност „професор“ в професионалното направление 1.3. Педагогика на обучението по... (Методика на обучението по руски език) са:

1. Монографията е първи опит за комплексно представяне на лингводидактологичния потенциал на руската лингвокултура и изкуство в методиката на преподаване на руския език като чужд с възможност за трансфер на резултатите от изследването в чуждоезиковото обучение като цяло.

2. Анализът обединява два ракурса на изследване: етнолингвокултурологичен и лингводидактологичен.

3. Културният диалог заема централно място в развитието на етнокултурната технология, иновационна и продуктивна в изграждането на ключовата за чуждоезиково обучение интер/междукултурна комуникативна компетентност.

4. Поставя се акцент върху мястото на интеркултурността и връзката ѝ с интеркултурното образование и метапредметно обучение в съвременната образователна парадигма.

5. Представен е авторски комбиниран модел за междукултурен тренинг, апробиран през руски, английски и български език в аудитория с представители на различни лингвокултурни общности с възможност за трансфер в практиката на преподаване на който и да е чужд език.

6. Изкуството под формата на музика, песенно творчество и танц е разгледано като ефективен инструмент за преподаване и учене на чужди езици.

7. На преден план е изведена ролята на емоционалната интелигентност.

8. Обосновава се методическата целесъобразност на въвеждането на „танцовата“ технология в методическия инструментариум на преподаването на руски език като чужд и в арсенала на иновационните технологии в лингводидактиката като цяло.

9. Аргументира се включването на балната култура в практиката на преподаване и изучаване на руския език като чужд.

10. Вниманието се фокусира върху речника на символите на културата като инструмент в реализацията на технологията на културния диалог и експликация на триадата *лингвокултурология – лингвокултурография – лингводидактология*.

Коректно приложени са цитиранията и отзивите, които изследванията и приложните трудове на доц. Надя Чернева получават от страна на академичната колегия.

Научните разработки на доц. д-р Надя Чернева са значими както в теоретичен, така и в практичен план. Резултатите от изследванията и предложените модели на тренинги могат да бъдат включени както в часовете по руски език като чужд, така и при обучението на всеки чужд език.

4. Оценка на личния принос на кандидата

Считам, че личният принос на доц. д-р Надя Чернева в представените пред научната общност публикации е неоспорим и съществен. Значимостта на научните и научно-приложните приноси е безспорна. Прегледът на достоверността на представените данни и доказателства ме убеждава в тяхната правдивост и коректност. Не са открити данни за плагиатство.

5. Критични забележки и препоръки

Нямам критични забележки по представените материали от доц. д-р Надя Чернева в конкурса за заемане на академичната длъжност „професор“. Препоръчвам ѝ да продължи да работи със същата всеотдайност и постоянство.

6. Лични впечатления

Познавам доц. д-р Надя Чернева лично. Впечатленията ми от работата на кандидата са за един последователен, продуктивен и прецизен изследовател на езика, притежаващ научна любознателност и професионална компетентност. Има широка обща култура и трайни научни интереси. Тези лични впечатления допълват представата ми за доц. Чернева като ерудиран преподавател и изключително организиран административен ръководител.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Документите и материалите, представени от доц. д-р Надя Петрова Чернева отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“. Кандидатът в конкурса е представил значителен брой научни трудове, публикувани след материалите, използвани при защитата на ОНС „доктор“ и НС „доцент“. В работите на кандидата има оригинални научни и приложни приноси, които са получили международно признание, като представителна част от тях са публикувани в научни списания и сборници. Теоретичните разработки имат практическа приложимост, като всички от тях са пряко ориентирани към учебната работа. Научната и преподавателската квалификация на доц. д-р Надя Чернева е несъмнена.

Постигнатите от кандидата резултати в учебната и научно-изследователската дейност значително надхвърлят на минималните национални изисквания, приети във връзка с Правилника на ПУ за приложение на ЗРАСРБ.

След цялостното запознаване с преподавателската и научно-приложната дейност на доц. д-р Надя Чернева и анализа на тяхната значимост и съдържащи се в тях научни, научно-приложни и приложни приноси убедено давам своята **положителна** оценка и препоръчвам на Научното жури да изготви доклад-предложение до Факултетния съвет на Филологическия факултет за избор на **доц. д-р Надя Петрова Чернева** на академичната длъжност **„професор“** в ПУ „Паисий Хилендарски“ по: област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по... (Методика на обучението по руски език).

05.09.2023 г.

Рецензент:

проф. д.ф.н. Димитър Димитров